

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 Kor.
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
— Hírdetések díjszabás szerint. —										

Venite exultemus. . .

Ismét egy év pergett le az idő homokórájában, ismét egy, eseményekben gazdag és változatos esztendővel bővül a történelem lapja.

Ujra itt van a szent karácsony, a szeretetnek, a békének magasztos ünnepe. Kétezer évnek sűrű ködfátyolán fénylő meateorként csillámlik át az a főséges esemény, amidőn a bethlehemi szerény istállóban kiáradt az isteni szeretet melege s fényével bevilágította az egész világot.

Négy ezer éven át sötétségben botorkált az emberiség s a szeretet ismeretlen fogalom volt előtte; vad tusák, pártviszályok, véres harcok emésztették fel a legjobb erőket.

A második isteni személy megtestesülésének ama magasztos ténye a bizonytalanságban, a sötétségben botorkáló emberiség lelkebe bizalmat, örömet, lelkesedést öntött.

Az angyalok karának főséges melodáiba belevegyült a bűnös ember halála: „Dicsőség magasságban az Istennek, békeség földön a jóakarató emberek!”

TÁRCA.

A szent karácsonyest.

Megjöttél hát végre ismét, apró kis gyertyáid ragyogó-fényével, illatos karácsonyfád csillogó díszével, te rég várt kedves karácsonyest. Megjöttél, hogy békét, örömet hozz szegény szívünknek, hogy megint beszélj azon a te őszinte közvetlen hangodon az örök, a végtelen Szeretetről. Mennyit tudsz is te beszélni, mily csodás világot társz is te fel lelkünk előtt, te drága szent este. Oh beszélj hát kérlek, tudod mily örömet hallgatlak.

S a karácsonyest beszélt . . . A minden-szentek ünnepe nagy havat hozott. A nagy hóban egy kis II. gimnázista meghűlt s forró lázzal az ágyba került. A meghűlésből mellhártya gyulladás lett borzasztó szurásokkal és hatalmas lázzal, főfájással. Komoly lehetett a baj, mert a doktor bácsi naponta 2—3-szor is meglátogatta kis páciensét s aggódo figyelemmel kopogtatta s hallgatta fájó kis mellét.

Közeledett már a szent karácsonyest. A kis beteg örömmel mondogatta gondos szerető mamájának: „Úgy-e mamuskám, majd ha eljön a Jézuska, Ó majd meggyógyít engem. Akkor nem fog szürni és nem kell majd a jeges borogatás?”

Az isteni szeretet melege szétáradt az egész világon; a pogányság sötétsége szétoszlott s a hit szövőtetke bevilágította az emberi szíveket.

Az emberi szív, mely eddig hideg és kemény vala és könyörületet nem ismert a szegények, az elnyomottak iránt, most egyszerre megtelt a szeretet melegével.

A szülői szeretet, a gyermek szeretete, a házastársak egymáshoz való gyöngédsége, a humanizmus mind egytől-egyig Jézus Krisztus születésével bontakoznak ki az emberi szív mélyéből a maga főséges valóságukban.

S azóta valahányszor visszatér az Úr Jézus Krisztus születésének magasztos ünnepe, mindannyiszor felecsendül a pásztorok dala, hangzanak a minden idők legnagyobb költőjének örökkévalóságú zsoltárai, melyek a szívet, a lelket Istenhez, a mindenek Urához emelik.

A szeretet ünnepe, az ünnepek legszebbike sokat veszített abból a poétikus-ságból, amely régebben fényével beárnyozta, mert a mindent átalakító modern áramlatok e szép ünnep patriarkális szokásaiból sokat megsemmisítettek; de azért

karácsony mindig a legszebb ünnep fog maradni.

A szeretet ünnepe fog lenni az idők végezetéig, mely ezernyi mécses gyújt a dúsan megrakott karácsonyfákon a gyűgyűgő, ártatlan gyermekeseregnek.

De vajjon a családi szeretet melege, amely e szép ünnepen megnyilvánul és összeforrasztja a családtagokat egy közös érzésbe, kiárad-e a nagy családra, a társadalomra? Vajjon a társadalom karácsonya olyan-e, mint az egyeseké?

Alig hisszük.

Eltelik a szent karácsony, a szívekbe megint a régi hidegség költözik; megkezdődik az önzés harca, újra dül a pártviszály.

Elmegyünk a templomokba, szívünk betelik áhitattal, lelkünk szeretettel; de vajjon az a krisztusi szeretet-e, mely alázatos, szerény és nem fennbéljázó?

Vajha az volna!

Vajha az igazi szeretet lopóznék be szívünkbe a szent ünnepeken; az a szeretet, mely nélkül az apostol szavai szerint olyanok vagyunk, mint a zengő érc, avagy a pengő cimbalom.

Lassan előkerültek a téli esték szívesen látott vendégei, a karácsonyfadíszek: aranydió, eukor, füge, datolya, sütemény, színes lánc, gyertyatartó . . . s a beteg ágya körül három jó testvér lázas izgalommal végezte a munkát, a kötözést, ragasztást, javítást. És folyt a beszéd a kis Jézuskáról, aki be-becsönget a jó gyermekekhez s angyalokkal sorra járja a házakat. S a kis beteg esténként imájához egyre odátoldotta: Jöjj már jó Jézuska. A levelek már rég elmentek a kis Jézuskához s az ártatlan gyermek naiv hangján sok sok katonát: gyalogost, huszárt és tüzért és jó egészséget kért a beteg a kis Jézuskától. A jó mama gondos ápolása, a nagy öröm és izgatottság közepette a betegség alább hagyott, a beteg már fel-felkelet. Pár nap volt már csak karácsonyig, mikor a friss hó örömeire a kis fiú kiszaladt az udvarra megnézni a selymes szép havat s meghűlt, visszaesett bajába.

A gyilkos láz rohamosan emelkedett, a szúrások egyre élesebbek lettek, a doktor bácsi arca mind komolyabbra vált. Az öröm szomorúságra vált. A jó szülők aggódo nézték kinlódó gyermeküket s a kis fucska fájdalommal siró hangon mondogatta: „Jaj mikor jön már a Jézuska?! Óh, bárcsak jönné már . . .”

Egy este a nagy forróságtól csak nagy ké-

sőn aludt el szegényke. De nem sokáig pihenhetett; a nagy fekete kutya, mely lázas almai-ban oly sokszor megkergette, most is hamar feliasztotta. Ijedten ült fel ágyában. A kis fiú körülnéz az ágyában . . . nem tudja, higgyen-e szemének. A szobában még mindig ég a lámpa, az asztalnál nagy munkába mélyedve ül édes atyja és édes anyja, előttük nagy sereg papír katoná. Könny szökött a kis fiú szemébe, szíven egy érzelem nyilalt át, melyet nem érzett még soha s mikor másnap reggel megeskölta drága szülei kezét, érezte, hogy szívet valami szent tisztelet és meghatottság fogta el.

A karácsony est nagy szomorúság és aggódo felelem között köszöntött be. A makacs láz minden erejét összeszedte, mintha végezni akart volna a kimerült fiúval. Hiába volt a szomorú mama minden gondos szeretete, virrasztása, a doktor bácsi azt mondta, itt a krízis: élet vagy halál . . .

Egyszerre felcsillant a sok-sok apró gyertya, tündöklött a szép karácsonyfa, megszólalt a csengő ünnepélyes hangja. Felvillant a három testvér szeme a csillogó gyertyák fényére, de megtört a fényök a beteg lázas szemén s mósolya a csillogó karácsonyfa és sok-sok katoná láttára oly bágyadt volt, mint a késő ősszel leáldozó nap utolsó sugara. S felecsendült az ének

Ha így lenne, akkor a társadalomba is visszatérne a rég, epedve várt béke, boldogság és szeretet, s a társadalom is énekelhetné a nagy zsoltárossal:

„Venite exultemus Domino. . .“

Biró Lajos.

Magánügy-e a vallás?

Írta: Dr. Balázs András, plebános.*

Sokszor feszegetett kérdés a szocializmus történetében a vallás. Írókat, újságíkat, szónokaikat a vallási dolgok izgatják leginkább. Ennek a meleg érdeklődésnek a forrása azonban semmiesetre sem a vallás ügye iránt érzett szeretet és lelkesedés. Valahányszor szóváteszik a vallási ügyeket, mindig megérzhető annak a módszernek a szaga, mellyel a vallási kérdéseket kezelni szokták. Miként az utóbbi napok eseményei is az országos nemzeti küzdelem közepette szomorúan igazolják, módszerekhez tartozik: a hazugság, ráfogás, utcai támadás, vasbot, forgópisztoly és flaszterkö. Csakugyan kitűnő eszközök a szociális testverésülés, a felebaráti együttérzés ápolására! Úgy látszik, a szociáldemokrácia káté csak elvtársat ismer, felebarátról ott szó sem eshetik. Aki szónokaikat hallgatta, vagy újságaikba néha-néha belepillant, szánakozással tapasztalhatta, mikép bánnak el a demokráciát az igazsággal, különösen, ha a vallási élet különböző tényezőit veszik ajkára. Ott szabad bátran hazudni, ráfogni, senki sem vehet eleget érte.

Hangulatkeltes-e, avagy az üzlet az oka ennek a haremodornak, nem kutatjuk. Szilárd meggyőződésünk, hogy a józan gondolkodású keresztény néppel visszatérésre találnak és csak maguknak ártnak általa.

Sokkal veszélyesebbnek tartom, ha a szociáldemokrácia hársánykörben jelenik meg a jóhiszemű, becsületes nép előtt, elhárítani igyekezik.

* Felolvasta a Keresztény Szociálistáknak Közszóvárt tartott felolvasó ülésén.

a szomorú szülőknek s a kedves testvérkeknek bánatos szívéből, mint egy forró ima szállt a kis Jézuskához:

„Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok
Hogy Betlehembe sietve menvén lássátok.”
„Istennek fia, ki ma született jászolban
Ő leszen nektek Üdvözítőket valóban.”

S a Jézuska meghallgatta a szívből jövő imát, betért a kis házba, reáette kis kacsóját arra a forró fejre, arra a nagyon szürő mellre s mire megszólalt az éjféli misére a harangzó, alább szállt a láz, elmúlt a veszély s a bágyadt fiú lassacskán megint a régi virgonc fiú lett.

S azóta alig győzte várni a karácsonyt. Szíve mondotta, — s a kis fiú szíve nem esal, — hogy a Jézuska karácsonykor betér minden házba, a hol tiszta szívek várják Őt s ő úgy készült tiszta szívevel, forró szeretettel fogadni a Jézuskát. S az a kedves éji látvány, az a nagy szeretet a Jézuska nevében úgy motoszkált ott az ő kis szívében s egészen megszentelte az ő szülői szeretetét. S a jó szülők, ha nevetek is a kis betegen, a ki hallotta az angyalok szárnyainak suhogását, érezték, hogy a Jézuska betért házukba, meggyógyította súlyos betegüket, s megaranyozta küzdelmes életüket s örömet, békét, boldogságot, gyöngéd szeretetet hozva kis csudájuk körébe.

Multak az évek s a kis fiú megnőtt. A gyermekálmok, gyermekábrándok helyét komoly gon-

den vele, hogy nem ellensége a vallásnak, csak felvilágosítani akar bennünket.

A vallás magánügy — mondják ők ilyenkor; mindenki gusztsusa szerint válasszon magának Istent és imádjá, ahogy neki tetszik, ne imádjá, ha nem tetszik.

Egy pillanatra engedjük meg, hogy a vallás csakugyan magánügy és a szociáldemokrácia csakugyan komolyan veszi, amit a nép között álarc alatt vall. Ebből az következnek, hogy a demokráciák tisztelik kinek-kinek vallását, hitbéli meggyőződését, esetleg közben-közben, maguk is ellátogatnak Isten imádságra a templomba és ha netán irtóznak is az Úr Jézus oltáraitól, legalább Jehova oltárát előtt megjelennek.

Azt ugyan sokszor olvastam, hogy a vezérurak egy-egy népbolondító körtről visszatérve Budapestre, fenyves pezsögős vacsorát rendeznek a Sztanoj-kávéházban; ám vallási gyakorlataikról még a saját magancéljaikra kitarított újságaikból sem olvastam semmit. Ha mégis ellenkezőleg állana a dolog, szívesen megkövetem őket.

A szociáldemokrácia vallási érzelmeit a maga valóságában csak akkor ismerjük meg igazán, ha bizalmas családi körben vesszük szemügyre. Ennél a világításnál a szociáldemokrácia az átheizmus, az istentagadás képét viseli, valóságilag gyűlöli az Istent és az isteni dolgokat. Ez az alvilági vonás eljlesztő meztelenséggel jelentkezik a szocialista világsajtóban. „Elvből ellensége vagyunk minden pappnak — így ír egyik német lapjuk — és ellensége az összes egyházaknak; már csak azért is, mert átheisták, — köznyelven istentagadók — vagyunk.” (Volksblatt.)

Egy másik szociálista hitvallás szerint senki sem méltó a szociálista névre, csak a ki istentagadó és minden erővel az átheizmus elterjesztésére törekszik. (R. Todd: Der Radicale Deutsche Socialismus.) Hat csak tártak meg maguknak az ily szociálistust, mi nem kérünk belőle.

A vörös szocializmus a legelkeseredettebben a keresztény hitre tör. „Ha az egyházi rend ellen harcunk — írja egyik újságuk — ez a harc a kereszténységnek szól.” (Berliner Freie Presse, Paetler: Sociale Frage, Seite 40.)

dolgozás váltotta fel. A játszi gyermeklélek tanulni, majd kutatni, keresni s fontolgatni kezdett. Szomjas lélekkel olvasta az élet mesterét, a történelmet. S a történelem nagy könyvében olvasott vad pogány népekről, kik a bün rabságában végzetes sötétben, átkos vakságban rohantak saját vesztük felé. Kinos üresség a szellemekben, kimondhatatlan pusztaság a szívekben, mely és általános kétségbeesés e nemzetek világa. Egy égető vágy, egy halálos szomjuság kiált e romok alól a Szabadulás, a Világosság, a Megváltó után. S a rohanó népek országútján, ebben a nagy zürzavarban, mint valami nagy mértföldkövek és útjelzők csodás emberek tűnnek fel, kik ezer és ezer évvel előre beszélnek egy istenemberről, ki az égből száll alá, egy hatalmas nagy királyról, a ki előtt leborulnak majd a nemzetek. Leírják előre születését, születésének helyét, idejét, megnevezik családját, szent lelkesedéssel elmondják előre egész életét, jellemét, hatalmát, kimondhatatlan örömmel mondogatják előre nagy nevét. Mint a világító torony tovasuhanó fénye, úgy világít be ez a név és éltető remény a halál árnyékában sínylődő népek lelkébe. S a népek epedő vágya egyre hangosabb, egyre kiáltóbb. Megdobban a világ szíve Róma s titkos sejtélemhangján hirdeti: „eljött az utolsó időszak, már új nemzedék száll le a magas mennyből, gonosztetteink örökre eltörült nyomai megszabadítják a földet az örökös felelemtől. Egy gyermek az istenség kebeléből veendi életét . . . jöjj ő mennynek

Ez a gyűlölet valóságos istenkáromlásra ragadja őket. „Ujabb időben a keresztény hitet — így írja egyik prédikátoruk — a szolgalelkűség vallásának nevezték. Valóban ez a legtalálhatóbb jellemzés. Szolgalelkű mindenestire minden vallás, de a keresztény hit az összes között a legszolgalelkűbb. Ragadjunk ki pl. egy szót az utcáról. Utamba esik a kereszt felirattal: „Irgalmasszivű Jézus könyörül rajtam!” Ime a keresztény hit mértékelen megalázkodása a maga teljes szármasságában. (Paetler idézett hely.) Így beszél a gyűlöletében igazán szármalmas, vörös szociálistus. Mintha bizony a teremtménynek szabadna másképp beszélnie Teremtőjével, mint a bizalomteljes nyilat hangján!

Az izlettetől felemlített nyilatkozatok élénken megvilágítják a szociáldemokrácia vallási érzületét. Tehát szelvényben hangzatott jelszavaknak „a vallás magánügy” igaz értelme: semmifele vallás; nem kell nekik Isten és az Ő egyszülött Fia. A hívő néppel szemben mégis jó megtartani a jelszavakat, esetleg hosszasan lehet alkalmazni a népbolondító ágitációknál, különben ajtót mutatnának nekik, ami így is gyakran megcsik velük mindenfelé.

Már most hogyan állunk magának a jelszónak: „a vallás magánügy” értékével?

A szociáldemokrácia nem adja magyarázatát; neki Isten és vallás egyáltalán nem kell. A jelszó szerint valószínűleg csak titokban, elrejtözve szabad Istent imádni; a vallás az iskolában nem foglalhat helyet, a gyermekeket nem kell a vallásban oktattatni; a házasságkötés — ha már egyáltalán ilyenről szó lehet — vallás nélkül történjek. A társas életben ne jöjjön számba egyes hívő érzülete, a vallási kötelesek szünjenek meg, az állami életből zárasék ki a vallás, az ország ügyei intézessenek tekintet nélkül a vallásra.

Ilyen és ehhez hasonló értelme lehet a kijelentésnek: a vallás magánügy. No és m. t. hallgatóim üdvös és hasznos volna ez így? Megegyzik az ember életcéljával, a család jólétével, a társas élet biztonságával, az állam közhasznú rendeltetésével a hitnélküli való be-

ragyogó sarjadéka . . . jöjj, ki eljövendő vagy, jöjj elvenni dicsőséges tiszteletedet, mellyel nekéd adozunk . . .“

S jött egy szent este . . . s a sötét éjnek homályában napkeleten a jelzett helyen, a távol kis Judeának Bethlehem városkaja mellett csodás égi fény támad, angyal sereg száll le és hirdeti a nagy szót, az örömet, mely létszen minden népnek: „Ma született nektek az Üdvözítő, ki az Úr Krisztus Dávid városában és ez lesz nektek a jel: találtak egy kisedet pólyákba takarva, jászolba fektette” . . . s a barlang felett kigyúlt a esilang, a rég várt Jákób esilaga, s felhangzott a csengő angyali ének, az első örömeinek e földön: „Dicsőség a magasságban Istennek” — és egyeddig ismeretlen szó: „és békesség a földön a jóakarató embernek!”

A hir, az ének bejárta a földet, a népek felriadtak álmukból, ámulattal néztek a barlang mennyei fényébe, szent borzalom járta át egész valójukat, a szegény kis gyermekben a jászolban és pólyában felismerték az Isten hatalmát, a ki elküldötte drága szent fiát. Megdobban a nemzetek szíve, felhangzott ajkukon a proféták szent éneke: „A nép, mely sötétségben jára, nagy világosságot lát vala, a halálárnyék tartományában lakóknak nagy világosság támad: mert kised született nekünk és fiú adatott nekünk, kinek vallán vagyon a fejedelemség és hivatik az Ő neve csodálatosnak, tanácsadónak, Istennek, erősnek, a jövendőség atyjának, a békeség fejedelmének.”

rendezkedés? Vörös elvek szerint szervezett országot ugyan még nem ismerünk, annak hü képét maguk nem tudják megrajzolni, legfőkébb csak regényekben. De a franciaországi állapotokból, hol jelenleg szocialisták irányítják a törvényhozást, sejteni lehet, hogyan nézne ki egy ország, melyet teljesen vörös elvek szerint kormányoznának.

Sehol a lelkiismereti szabadság annyira korlátozva nincs, mint ép ezen országban, honnan a nép legnagyobb jötevői, a tanítórendek kiüzetek, a templomok az egyháztól elvették. De talán az elvtársak által hirdett népjólét beállott? Igen, a vezérek, a vörös főnökök pompásan csinálják a maguk kis üzleteiket, kitűnő vállalatokat szerveznek, de a nagy tömeg, a nép nyomorultabb, mint volt azelőtt; Párisban és a többi városokban csak úgy hemzseg a munkanélküli embertömeg.

Külömben nem szükség messze mennünk elég jellemzően mutatja be a hazátlan szocializmus erkölcsét a mi vöröseink népboldogító munkássága, mely mostanig az ablakbeverés, verekedés, főbeütés, a vallásos érzület munkások üldözésében érte el a legdúsabb sikereket.

A vallás m. t. hallgatóim távolról sem magánügy, az a legfőbb java és kötelem az egyének és családok, legsürgősebb közérdeke az állami és társas életnek. Nem magánügy; az egész életrenden átvonuló, annak gerincét képező legfontosabb közügy. A szociáldemokrácia az Ur Jezust ugyan nem imádják velünk, mint az Isten egyszülött Fiát, mégis kénytelen becsülni és itt-ott szeret tanítására hivatkozni, hallgasson tehát ebben is rá, ki így figyelmeztetett bennünket: „aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom őt mennyei Atyám előtt.” Isten meg kell vallanunk nyilvánosan az emberek előtt, úton-útfelen, a magán és társas életben egyaránt; nem szabad Őt megtagadni a legmagasabb elhivatásban, még az államkormányzásban sem. Meg kell vallani, ez a természetessé szűz lélekünknek, a mely nyughatatlan mindaddig, a míg meg nem nyugszik Őbenne, a kiből él és mozog a nyugtalan ember életének összes vonat-

kozásain át. Hiába való erőlködés, még Lucifer sem képes letagadni, hogy Ő az Úr, ki „egy szavával hívta létre mindent, s pillantásától függ ismét a vég.” Az embernek, a gazdagnak, a szegénynek, urnak, szolgának, élőknek, élettelennek kezdete és vége az Ő kezében van — még a vörös szocialista is.

Hát a családban mi képezi az összetartó kapesot, mi csöpögtet gyöngédséget a házastársak szívébe egymás iránt, kötelességtudást, szeretetet a gyermekek iránt, mi a gyermekek szívébe tiszteletet, engedelmséget a szülők iránt, — ha nincs vallás a családban, ha nem tanítatik a gyermek isteni félelemre, mely a legbiztosabb alapja a szülők iránt való tiszteletnek és szeretetnek? Sajnos felvilágosodásunk már eléggé előre haladt arra, hogy számtalan példáját lássuk a vallás nélkül felnőtt, elzüllött gyermekeknek, a hit nélkül való boldogtalan családi életnek. 1878. szept. 7-én Párisban két ifjút, Barré és Lebiez egyetlen hallgatókat lefejezték, mert egy tejes asszonyt kiraboltak és meggyilkoltak. Az ifjak már azelőtt régen hit nélkül éltek, nyilvánosan megtagadták az Isten, büszkén hirdetve, hogy az ember ösátja a majom. Hol szedték fel az istentelenséget e szerencsétlenek? Haláluk előtt bevallották, hogy hitetlen tanáraik tanításából és irataiból. Tehát nincs szükség a családnak a vallásra, az iskolának a hitoktatásra? Sajnálom az egyik kolozsvári krajcáros újság cikkíróját, ki nem régen jobb ügyhöz méltó lendülettel hevült a vallásoktatás kiküszöböléséért az iskolából.

A vallás az állami társas életben az élő lelkiismeret képviseli. Egymás megbecsülése, a valódi testvériség gondolata abban bírja legnagyobb erősségét, hogy mindannyian ugyanazon mennyei Atyának vagyunk gyermekei. Az emberek között fennálló társas viszonyt a becsületkezés szabályozza, miként az inga az óraművet. E nélkül a legvörösebb elvek szerint összeállított társadalmat sem tudnám elképzelni. Becsületkezésből tartjuk szentnek az adott szót, teljesítjük ígéreteinket, a becsületkezés ösztönöz állásunk kötelemeinek hű teljesítésére, a ránk bi-

zott vagyon becsületes kezelésére. A mindennapi élet eléggé mutatja, hogy a közelet embere, ha a hit és lelkiismeret talajáról lelép, a becsületkezés is megfogytokzik; ha már az önzés elnémitotta a lelkiismeretet, a becsületkezés sem hallatja szavát: ne nyulj az idegen pénzhez, a rád bízott közvagyonhoz, légy hűséges, mert a becsület legfőbb társadalmi erény stb.

Hát a felebaráti szeretet műveit ki gyakorolja a vallás buzdító szava nélkül? Szenvedő embertársának felszédésére ki siet, ha nem ösztönzi arra a hívő erzet, különösen akkor, a mikor ezért sem jutalom, sem az újságok elismerése nem jár, mikor a jót, az irgalmasságot csak titokban lehet és kell gyakorolni? Szívesen elismerem, hogy a vörösek sokat adakoznak, szorgosan sietnek a nélkülözhető elvtársak segítségére, de jól jegyezzük meg, csak az elvtársakéra, vagy legalább is reménybeli elvtársakéra, ám az általános felebaráti erzet törvényéből eredő jótékonyt, mely érdek és számítás nélkül tesz jót ott, a hol erre szükség van, — ezt nem találom náluk. Pedig ez az igazi jótékonyt, a valódi humanizmus.

Köteteket lehetne írni a katolikus anyaszentegyház karitatív emberbaráti működéséről. Mondhatnám, összes társadalmi tevékenysége főleg ideirányult és munkássága ebben változott ki. Vak volna, a ki nem látná, vagy látni nem akarná, hogy a katolikus egyház nemcsak túlvilági boldogságot hirdet, hanem egész életet az azon fáradozott, hogy az emberiségnek töle telhetőleg a földi életet is kellemessé tegye, különösen a jótékonyt által eloszlassa az ember és ember között fennálló vagyoni különbségeket.

A jótékonyt intézetek, kórházak, árvaházak, menedék- és aggházak, keresztény jótékony egyletek, társulatok mind eme forrásból eredtek. Természetesen emberileg lehetetlen a „könyvek völgyét” paradicsomná varázsolni, minden nyomort megszüntetni. Imennel legföllebb csak a szociáldemokrácia ámithatja az elvtársakat.

A vallás az egyedek által még oly államebe. A kis Jezus áldjon meg továbbra is edes fiam”

Szívem összeszorult a nagy örömtől, szemembe könny tolt a boldogságtól Az éjjeli harangszó ünnepélyes hangja vert fel merengésemből. S mikor az éjjeli szt. misén felcsendült az ének:

„Krisztus Jézus született, örvendezzünk,
Neki örömeinket zengedezzünk”

a gyermekkorok ártatlan öröme s az ifjú korok eszményi szent hite összeforrt szívemben a kis Jezuska jászola előtt. Boldog voltam, végtelen boldog, — boldogságot csak az zavarta, hogy akadnak még most is emberek, szegény emberek, kik nem ismerik a karácsonynak ezt a bensőséges szent örömét; a kiknek vérzik a szívök, fáj a lelkük, kereszt az életük s nem jönnek ehhez a Kisdiedhez, aki kis kacsójával úgy megtud gyógyítani minden sebet, akik a boldogságot keresik lázas ajakkal, és nem ismerik ezt a bő forrást az igazi békének, örömeinek és boldogságnak; fáj a szívem, — hogy nem forr ez éjjeli égygyé minden szív, s nem hangzik fel minden ajkon a forró ima:

„Dicsőség a mennyben az Istennek,
Békeség a földön az embernek!”

És az a szalmán fekvő, elhagyott gyöngye kisdied magához vonzotta a nemzeteket. A vad népeket szemeinek szelid mosolya megszelídítette, a durva barbár népeket jószágos tekintete meghódította, a pogányság rútválványait kis keze szétzúzta, az embert alacsonyágából fel emelte s az egész világnak egy új útát jelölt ki. A kereszténység üdítő lehelle, élető szelleme bejárta a világot felszabadítva az embert a szolgaság, lelki rabság nyűgéből, művelté, naggyá tette őt. Egy új világosság áradt szét a szegény, nyirkos barlangból, a szeretet eddig ismeretlen fénye és testvér, edes testvér lett az ember; egyenlő lett a gazdag és szegény, a tudós és tudatlan; királyok, hercegek, gazdagok versengtek a szegény gyámolításán; a didergő kisdied lábainál felszáradt a beteg szomorú könnye, megenyhült a szenvedő ember fájó szíve; kincs lett a gyermek, a tarpeji sziklának szerencsétlen áldozata, magasztos drága kincs.

Egy forrás fakadt a bethlemi barlangból s a szomjas lelkek möhön ittak ez üdvözítő forrásból. S támadtak hősök, magasztos szentek. S leszállt az öröm, a boldogság, a béke a szívekbe.

S akadtak népek, kik nem hajtották meg fejüket az égi Kisdied jászola előtt és elpusztultak, nyomukat eltörülte az idő, mint a számum futó homokja, — akadtak emberek, a kik nem akarták látni ezt a világosságot, s az emberek saját nyomorúságuk szívét börtönében bolyongtak megmérgezett szívet, meghasonlott lélekkel.

S a mint ezeket olvasta az ifjú, világosság támadt lelkében, tüzet fogott a szíve, érezte, hogy a karácsony nem a gyermekmesék világa, hanem egy végtelen komoly és szent igazság: az örök Isten örök szeretetének végtelen csodája, a lelki öröme, az igaz boldogságnak kiapadhatatlan s egyetlen forrása.

S hogy újra eljött a szent karácsony est, ott térdelt az ifjú a szent jászol előtt, szíve nem volt már a játszó gyermek szíve, de lelke langolt a hálás szeretettől. Az élő hitnek mély tiszteletével nézte azt a mosolygó Kisdiedet s mondta lelke egész meggyőződéssel: „In fide vivo Filii Dei, qui dilexit nos!” hiszek az isteni szeretetnek. S hevesen dobogott a szíve, lelkén nem sejtett boldogság ömlött el, egy új világ tárult fel előtte, egy kedves szent világ: érezte, hogy rabja, boldog rabja az égi Kisdiednek.

* * *

A karácsonyest elhallgatott. Feleszméltem. Boldog ifjúságom kedves emlékeitől — miket a karácsony est mesélt nekem — meghatva tekintetem körül szobámban. Félhomályban, ropogó tűz mellett, kis lámpám fényénél ültem asztalomnál. Elöttem egy levél. Jó Atyám levele Boroszlából: „Kedves leveledet még otthon olvastam s véghetetlenül örvendtem, hogy jól vagy. Hálát adhatunk érte a jó Istennek. Gyermekkori visszaemlékezéseidet örömmel telt meghatottsággal olvastuk mindannyian s a régi kedves szent emlékek könyeket csaltak mindannyiunk sze-

mokban is a legnagyobb tényező, melyek vele szemben közömbösséget, indifferentizmust hirdetnek. Mennyire meg volna könnyítve a kormányzás, ha az állam csak lelkiismeretes egyénekkel dolgozhatna!

A lelkiismeretesség nagy értékéről a kir. ügyészségek beszélhetnének legjobban, de beszél a statisztika is, mely a bűntények rohamos szaporodásáról ad számot. A vezető elemek nem győznek panaszkodni a nép eldurvulásáról és nem veszik észre, hogy a vasárnapi munkaszünet csak írott malaszt.

Vasárnap delelőtt, mikor az Isten imádságának volna rendje, műhelyekben, kereskedésekben, ipari vállalatoknál vígan foly a munka; a délutáni munkaszünetből ugyan kevés a haszon, a legtöbb esetben csak a keresma népesedik be.

Természetes is, hogy ennek így kell történnie. Mivel ugyanis az emberben az állati és szellemi együtt van, ekkép két hatalom áll benne egymással szemközt: egyik az állati, a közönséges felé, a másik a nemesebb, az égi felé vonzza, és epp az alsórendű fél erősödik a hitetlet gyöngülésével, erősödik annál inkább, minél kevesebb befolyást enged és támogatást nyújt az állam az emberiség nemesítő intézetének, az anyaszentegyháznak.

Végzetes tévedés azt hinni, hogy minél inkább elszakítottuk magunkat a hit életétől, annál szabadabbak lettünk. Ellenkezőleg visszaestünk szabadság dolgában, s teljesen a rabszolgaságba, a kényszermunka, kényszerfoglalkozás rabszolgaságába süllyednünk vissza, ha valaha a szociáldemokraták álmok, bár rövid időre is, valósulhatnak.

Mi keresztény szocialisták is a népszabadságra törekszünk, küzdünk is a jogok kiterjesztéséért, küzdünk a vagyoni egyenlőségek lehető és igazságos elenyészteséért, a nép a munkaszünet anyagi jövedelmének megalapításaért — nem kevesebb őszintén és nem kevesebb buzgalommal, mint a szociáldemokraták.

Csak hogy ezt a célt nem hullákon keresztül, ezer és ezer derék, becsületlen állampolgár elgázolásával akarjuk elérni, a mi célunk nem az agitálás, izgatás utólerhetetlen álmok érdekében, a mi célunk a munkás osztály felemelése kitaró munkával, ha kell küzdelemmel, de mindig tisztességes és törvényes eszközökkel.

Főleg pedig nem akarunk Istentől elszakadni, és különösen ez a pont választja el utunkat a demokratáktól. Mi Istent és hazát ismerünk; Istent, ki alkotott és belénk lehelte az isteni szikrát a szellemet, mely az emberi nagyság egyedüli forrása. És ismerjük a hazát, a mely szült és hantjával eltakar.

Bátran haladunk előre ezen az úton, mert tudjuk, hogy ez a szabadság, a szellem szabad szárnyalásának, az egyén megnevelésének útja, ellenben ha eltérnénk ettől az úttól, visszaesnénk a pogányság vadságába, s sorsunk a hálványimádókéhoz hasonlóan megalázó lenne.

Vezéresillagunk útunkban Istenbe vetett hitünk, mely „intő szózat a hiúnak,” de a bizónak boldogság.

H I R E K.

— **Rómából írják:** Püspök urunk Ő Nagyméltósága e hó 19-ikén d. u. Rómába érkezett. Mint mindig úgy ez alkalommal is a Collegium Germ. Hungaricumban szállt meg. Ugyancsak ott lakik Prohászka püspök úr ő méltósága is. A

Collegium növendékei rendkívüli örömmel fogadták a magas vendégeket.

A püspökszentelés csütörtökön (21-én) volt a Sixtina kápolnában. Ez alkalomra számosan jöttek Magyarországból is, részint küldöttségileg, részint a rokonok közül úgy, hogy a szentelés alatt mintegy 250 magyar volt a Sixtinában. Már pár nappal a szentelés előtt mondotta a Szent Atya Zichy püspök úrnak: „Jó lesz, ha tanulok valamit magyarul, mert a szentelésnél, úgy látszik, csak én leszek az egyedüli, a ki magyarul nem tud.”

Tényleg ezen a napon a magyaroké volt a dióség. A díszmagyar ruhás daliák bámulata ejtettek még a látványossághoz szokott olaszokat is, s azt hiszem sokan közülök szívesen elhagynák a szép Itáliát is, hogy ha díszmagyar-ruhát viselhetnének.

A pécsi egyházmegye nemcsak küldöttségileg képviseltette magát ezen a szép ünnepélyen, hanem ezenkívül eljött igen sok pécsegyházmegyei pap, hogy megállítsa Rómát és a magyarokat annyira szerető szent Atyát, hogy megfoghassa és megcsókolhassa azt a kezet, mely csak áldásra emelkedik, s a mely most három magyar püspököt szentelt fel. Az egyházmegyei kiküldöttek voltak Hanuy Gábor pápai prael., Seifricz István pápai prael. Saját lelkesedésük és szeretetük elhozta még Wosinszky Mór szekszárdi apát-plebános, Streicher József paksi apát-plebános, Szilvek Lajos theol. tanár, Virág Istvánt és még többeket.

A Zichy-család tagjai közül láttuk az ujonnan fölszentelt püspök úr édesanyját, nővéreit és fivérét, Zichy János gróft. Továbbá Zichy Rafael gróft nejevel, szül. Pallavicini Edina grófnővel, Zichy Ágost és József grófokat.

A kalocsai káptalan képviselőiben ott voltak Massowszky kanonok és Révai titkár.

A rozsnói káptalant Fábián János kanonok képviselte. Szatmár nem küldhetet senkit, mivel a Gondviselés rendelete szerint az ujonnan kinevezett szatmári püspök úr betegsége miatt nem vehetett részt a szép ünnepen.

Székesfehérvárról Viszota-Alajos theol. tanár volt itt.

Ezenkívül a római magyarok teljes számban megjelentek. Ott volt gróf Széchen Miklós vatikáni nagykövet nejevel. Szoldatis festőművész, P. Caich magyar gyóntató, P. László definitor generális, stb. A fölszentelendő püspököknek, valamint a segédkező püspököknek a Coll. Germ. Hung. magyar növendékei asszisztáltak. A szent Atyának ministransai az úgynevezett „capellani segreti“ voltak.

(A szentelés lefolyását jövő számunkban részletesen közöljük.)

— **A karácsonyi ünnepek alatt** végzendő isteni tisztelet sorrendje Gyfőhérvart: December 24-én

karácsony vigiliáján delután 3 óraker ünnepélyes vecsernye. Éjféli 12 óraker ünnepélyes szt. mise. December 25-én reggel 7 óraker plebániális, 9 óraker ünnepélyes szt. mise, szt. beszéd; délután 3 óraker vecsernye. December 26-án, szt. István vértanu ünnepén minden úgy, mint ünnep első napján. December 27-én reggel 7 óraker plebániális, 9 óraker énekes szt. mise. December 31-én az év utolsó napján delelőtt 7 óraker plebániális, 9 óraker ünnepélyes szt. mise. Délután 5 óraker háláadó isteni tisztelet szt. beszéddel. Utév napján minden úgy, mint karácsony első ünnepén.

— **A Kath. Legényegylet II. népszerű előadása** mult vasárnap, e hó 17-ikén volt meg. Meg a szokottal is nagyobb közönség gyűlt egybe, hogy meghallgassa Pál Antal főgimn. igazgató érdekes és tanulságos előadását az alkoholizmus veszélyeiről. Rettentő képet rajzolt az alkoholizmus pusztításáról. Állításait statisztikai adatokkal, híres orvosok véleményeivel bizonyította. Az előadás közvetlenségét és hatását nagyon emelték a vetített képek, melyek magyarátul szolgáltak. A vetítést Csibertics Imre főgimn. tanár végezte kiváló saktudással. Felolvasás után Bihari Béla énekelt szebbnél-szebb darabokat úgy, amint már tőle megszoktuk. Felesleges volna dicsérni, hiszen már egészen a közönség notás kedvence lett. Befejezésül Müller Annuska adott elő kedvesen és nagy sikerrel egy monologot.

— **A sz. Ferenc-rendi nővérek nagyszabasi tanintézetében** f. hó 17-én tartották meg a karácsonyi ünnepélyt rendkívül nagy számú és válogatott közönség jelenlétében. Ez az intézet zajtalanul évről-évre hatalmas lépéssel halad előre a tökéletesség útján, de csak az évről-évre magasabb színvonalon mozgó ünnepségek alkalmával pillant be a laikus közönség szeme abba a belső munkába, mely zajtalanul, de fáradságot nem ismerő önfeláldozással emeli az intézet benső értékét fokról-fokra. Ez ebben a „Szent Erzsébet” című Oratoriumot adták elő, oly tudással és jártassággal, hogy beszűletére vált volna bármely művészársulatnak is. Az énekkar nagy iskolázottsággal, pedáns precizitással és bámulatos összhangban adta elő az Oratorium egyes részeit. A kar művészai munkáját mintegy összegezték a közbeszótt előkepek, mint megannyi határkövek szent Erzsébet életében. Amott a könnyű, játszi előadása a legnehezebb oratoriumi részleteknek, emitt az izlés finomsága, a kiapadhatatlan találetkonyság, az érzelmek és gondolatok elethű visszaadása bilincselte le. A két óra hosszat tartó előadás annyira lekötötte a közönség figyelmét, oly művész élvezetet nyújtott, oly nemes és magas szárnyalású érzelmeket keltett, hogy szinte fájó érzéssel lepott meg az, hogy vége van.

Az intézet nem szorul dicséretre, legjobban dicséri azt a munka maga, amit végez; de annyit mégis meg kell mondanom, hogy kevés ünnepséget rendez, évente alig kettőt, de amit nyújt, az tartalmas, gondosan kidolgozott, művészeti értékű. Az éles szemű megfigyelő megtalálja benne mindig az intézet fokozatos fejlődésének tükrét.

Amint értesültünk, a szent estén nagy karácsonyfát állítanak a növendékeknek, mindegyik kap valami kedves karácsonyi ajándékot, a szegény bejáró növendékek pedig jó meleg téli ruhát. Annak költségeire a püspök úr ő Excellenciája 100 koronát, egy volt növendéke az intézetnek, ma tanítónő, 30 koronát, a kereskedők szöveget adtak; a többit az intézet állítja ki. Adjon Isten minden városnak egy-egy ily jótékony intézetet. *Jelenolt.*

CSARNOK.

Hit és tudás.

A piski Oltáregyesületnek 1905. december 8-án tartott hangversenyén felolvasta Vass Albert dr. theologiai tanár.

„Amit tudunk, az észnek köszönjük,
amit hiszünk a tekintélynek.”
(Szt. Ág. de util. cred. cap. XI.)

(Folyt. és vége.)

— A Vörökereszt Egyesület gyulafehérvári fiókköre dec. 17-én választmányi gyűlést tartott. A választmány érdemes nőelnöke Ávéd Jakóné többek, így Csabry Bonifácéné, Deutsch Lázárné, hervei Jónás Adolfné, Oelberg Ottóné, Roska Józsefné közreműködésével 478 koronát gyűjtött a helybeli szegények karácsonyi fölsegítésére. Ezen összeget a választmány a hasonló célra korábban felretett filléreiből 600 koronára egészítette ki, hogy a mostani nehéz és drága időben a szegények némi támogatásban részesüljenek. A választmány halás elismeréssel vette tudomásul a jötekmények érdekében fáradozóakat, akik különösen az elnöknő buzgóságát, de halás köszönettel adózott a nemes-szívű adakozóknak is. Az összeg kiosztását, mely szintén kellő körültekintést kíván, a nőelnök vezetésével egy a hölgyekből alakított bizottság végzi. Igen szép eredménnyel járt az Ávéd Jakóné vezetésével végzett taggyűjtés, melyben Kiss Dénes kir. alügyész is tevékenyen részt vett. Összesen 68 új tagot sikerült megnyerni, de ezen szám a további taggyűjtés által még szaporodni fog, mivel ezen feladatra Mendel Manóné és Téry Ödönne vállalkoztak, akik remélhetőleg sok új tagot szereznek ezen emberbaráti egyesületnek. A választmány végül két családias jellegű estély rendezését is tervezte.

— Új évi köszöntések megváltása. A sokakra nézve terhes új évi gratulációk küldésétől többen szabadulni akarván, arra kérték bennünket, hogy a gratulációk megváltását közzétessük. Szívesen tesszük és értesítjük olvasóinkat, hogy lapunk kiadói hivatalában (Papp György nyomtatónál) egy ív van kitéve. Akik nevüket és a jötekményre küldött összeget ott feljegyzik, azoknak nevét dec. 31-iki számunkban fogjuk közölni.

— Karácsonyfa ünnepély. Mint minden évben, úgy az idén is sok öröm között ülte meg a keresztény családok legkedvesebb ünnepét a karácsonyfa-ünnepélyt. A 22-én a helybeli róm. kath. elemi fiúiskola is. Nemeskeblű jötevők, kik között első sorban áll püspök urunk ó nagyméltósága, adományaik által lehetővé tették, hogy az iskolának nemesak szegény tanulói meleg jó teli ruhával és eszímával láttassanak el, hanem a tanulók mindnyájan kivétel nélkül részesüljenek ajándékokban. A tanító testület és családtagjai által díszített csillogó gyertyákkal és ajándékokkal megrakott karácsonyfa köré gyülekeztek a szülők és az iskola nagyszámú pártfogói is és hallgatták végig az ünnepélyt s a nyugodt, precíz előadással igen meg voltak elégedve. Zomorai Dániel kánonok-plebános és iskolaszéki elnök alkalmi beszédet tartott, a tanulók szavaltak és karácsonyi énekekkel zengedeztek. Örökönyek csillogtak a gyermekek szemében, a halának legnemesebb nyilvánulásai. Megható jelenet volt, midőn a pápai himnusz elhangzása után, a gyermekek és jelenlevők közös Miatyánk és Üdvözlégy elmondása által emlékeztek meg Szenteseges Atyánkról, továbbá kegyelmes Főpásztorunkról és az iskola jötevőiről.

— A róm. kath. tanoncotthon karácsony másodnapján d. u. 5 órákor fogja hagyományos karácsonyfa-ünnepélyét ugyancsak az elemi iskolában megtartani.

— Keresünk megvételre erdőt, földbirtokot, — az erdők mennyisége és minősége tekintetbe vétele nélkül; vásárolunk erdő-arányjogokat, arany és ezüst régiségeket, valamint egyéb történelmi nevezetességű tárgyakat, továbbá bányákat is. Érdeklődők szíves értesítéseit Unio Ügynökség és Kereskedelmi Vállalat címen Brassó, Kapu-útca 16. kerjük. Követitőket illőleg díjazzuk!

A hit nem ellenkezik, mert nem is ellenkezik a józan ésszel, annál kevésbé oltathatja ki ennek természetes világosságát. Egyképen vágyik az ember hinni is tudni is. Van ugyan különbség a hit és ész között, de e különbség nem annyira a bizonyosság különböző fokában, hanem az azt szülő indító okban leli alapját: a tudás a maga bizonyosságát belső, a hit pedig külső indító okból meríti, azért mondja szt. Ágoston: „Amit tudunk, az észnek köszönhetjük, amit hiszünk, a tekintélynek”. Mikor hiszünk, tudunk kell annak tudását és őszinteségét, ki velünk valamit közöl s meg is kell, hogy értsük közleményeit, a mennyire lehet. A hit tehát nem lehet meggyőződés nélkül, mert aki hisz — kivéve a könnyen hívőket — teljesen meg kell, hogy győződjék arról, hogy hinnie kell, ha ésszerűleg akar cselekedni. Az ész mondja meg, hogy az, a kinek hiszünk, az igazság ismeretében nem csalatkozik és annak közlésében nem csal. Ebből érthető, hogy a hit annyira nem oltja ki az ész világát, hogy inkább megkívánja ennek használatát, azért mondja Szt. Ágoston, hogy „nem is hihetnénk, ha eszes lélekkel nem bírnánk” és aquinói Szt. Tamás így szól: „Nem hinne az ember, ha csak nem látná, hogy az üdvös tanításokat kell hinni vagy a jelek nyilvánvalósága, vagy más ilyesmi miatt.” Hogyan ellenkeznek a hit az ésszel, mikor a hitnél annyira szükséges az ész, hogy, mint Pascal mondja „a hit az észnek legfőbb ténye, mely saját végsősége és korlátoltsága tudatában tudományos úton s így minden kételyt kizáró nyilvánvalósággal a kinyilatkoztatás tényeinek igazságát és valódiságát megismeri és az igazság győztes erejének hódolva, a kinyilatkoztatás tartalmát elfogadja”. Csak ha tudjuk mit és miért hiszünk, akkor ésszerű a mi hitbeli engedelmisségünk. Ide vonatkozólag ismét Szt. Ágostont szótaltatom meg, ki azt mondja: „Az ész soha magát a közlötteknek alá nem vetné, ha csak alkalmukat nem fődözne föl, melyekben magát alávétetni tartozik. Senki sem hisz valamit, ha csak előbb nem gondolja, hogy hinnie kell.” Oda kiállhatjuk tehát annak, ki a hit és ész elválasztására törekszik: Tudás és hit egyképen édes gyermeke az értelemnek; ne vedd el tőle az egyiket, hogy meg ne öld az anyát, s meg ne bántsd a másikat. Így van; ha elveszed az emberiségtől a tudást, megfosztottad eltetző napjától s oda dobtad a babona és fanatizmus sötétségébe. De még szerencsétlenebbé teszed, ha elrahod hitét, mert akkor lerántod a természetfölötti életrendről s megfosztod az egyedüli biztos vigasztól, a túlvilági boldogság reményétől, melynek alapja a hit, mely tűrhetővé teszi a föld nyomorait, mert, mint névleg is arany költőnk mondja: „A szegénynek drága kincs a hit, tünni és remélni megtanít.” Így adjuk meg az észnek és hitnek is a maga helyét s nem hozzuk ellenkezésbe egymással.

A keresztény hit akkor ellenkezik az ésszel, ha vagy a hit sértené az észnek jogait, vagy az ész ellenezné a hitnek kívánalmait. Egyik eset sem fordul elő.

A hit nem sérti az észnek jogait. Az ész jogai ezek:

1. Kutasson ama igazságok után, melyek az ész körébe valók; 2. Ne engedjen meg semmit elegendő ok nélkül; 3. Utasítson vissza minden tevélyt, mihelyt ezt nyilvánvalólag és bizonyosan ilyennek ismerte.

E három jog a hit mellett is épen megmarad.

A hit sohasem vitatja azt, hogy minden tudásnak hit az egyedüli forrása, eredete sazerít bár az ész alávételi magát a hit csalhatatlan tekintélyének, megis úr marad a maga birodalmában. Legyen is az ész úr, mikor megcsabja a tengernek határait, kijelöli a folyók futását, hegyeket für át, a gondolatot pár perc alatt atrópi a vizek és szárazföld óriási méretein más világrészek lakóihoz, vasúttakkal hálózza be a földteket, messzelátója elé parancsolja az égi testeket, kifürkészi ezek törvényeit, átkutatja a lég birodalmát, ahol felepti beláthatatlan magasságban alkotásait, — de ha az ész az isteni titkokba bele akar hatolni, már idegen területen van, vadorzó s szárnyvaszárgeppen hull alá; ha föl akarja szaggatni a titkok leplet, akkor az ő számára tátonganak a tevélyek szédítő örvényei.

Ahhoz, hogy higyjünk, észbeli ok és gondolkodás vezet és mást hinnünk sem kell, mint amit a józan és határait ismerő ész helyesel, azért mondja Tertullianus, hogy „ő semmit sem hinne, ha előbb azt nem hinnie, hogy vakon semmit sem kell hinni.” Így van. Mert egyaránt ésszerűen alapos meggyőződés nélkül hinni és kellő ok mellett sem hinni; azonban egészen más csak azt hinni, amit az ész belát, saját elveiből bizonyít és más hinni munda, minék alapja az ész hitre birni elegendő indító ok.

Az ész harmadik joga is s rteden marad a hit mellett, azonban vizsgálania kell az észnek, nehogy azonnal tevélynek tartsa azt, amit teljesen meg ne érthet, világosan föl nem foghat.

Az ész nem ellenzi sőt helyesli, helyeselnie is kell a hit követelményeit.

A hit követeli, hogy a veges ész vesse magát alá az isteni csalhatatlan tekintélynek, ha ugyan már annyiszor és sokszor még nagy hasznára alárendeli magát a tevedhető emberi tanuskodásoknak is. Csak nem akarjuk azt állítani, hogy embernek hinni szabad, Istennek pedig nem; csak nem akarjuk a feltékeny ész világának elsötétülését látni az isteni világosság tekintélyében! Méltan írhatta szt. Ambrus: „Ha Istennek nem hiszünk, kinek hiszünk; ha jó emberek mondanak valamit, azt tartjuk, hogy nekik nem hinni nem szabad.”

A hit az észnek meghódolását követeli, valamint azt, hogy az ész maga ismerje meg, hogy a végtelen észnek hódolni köteles és ez a maga rendén van, mert az ész ekkor csak azt teszi, ami szükséges ahhoz, hogy még észnek megmaradjon; mert ha alattvalónak már nem tartunk oly egyént, ki fönebbvalójának az engedelmisséget megtagadja, akkor az ész is földadta e névhez való jogát, mihelyt a hitet elvetvén, magát Istentől függetleníteni megkísérlte, hiszen végül is, mint a vatikáni zsinat tanítja „az ember Istentől, teremtőjétől és urától függ és a teremtett ész a nem teremtett igazságnak teljesen alá van rendelve és azért tartozunk a kinyilatkoztató Istennek elménk és akaratunk egész hódolatával.” Az ész helyesli, hogy a nagyobbnak engedelmeskedjünk, de akkor mily esztelen lenne az ész, ha saját elve által is helyeselné eme indító oknál fogva nem szánna el magát a hit által a legnagyobbannak, Istennek s oltálatára.

A hit és ész között meg az ellenkezés lehetősége is kizárja a kétfelől egyet fogalma erejét. Ugyan mit mondanak ahhoz, ha ugyan-

azon szerkesztőség két ellenkező irányú lappal lepne meg minket? Arra kérhoztatónk, hogy ő maga se higgyen elveinek. Az ész és hit pedig ugyanazon közös tüzhelyből származó világosság, egy örök, kifogyhatlan fényű napnak két külön sugara, egy kiapadhatlan forrásból eszregedez mindkettő, mindkettőnek fáklyája ugyanazon egy lángnál gyújtott meg a természeti és természetfölötti világosság Atyja által, ki, mint a szent lapról olvassuk, megvilágosít minden e világra jövő embert, — a hit és ész az egy csatlakozatlan Igazság közönyei. Azért bőlesen tanítja a vatikáni zsinat: „Ámbár a hit fölött van az észnek, de azért a hit és ész között valódi ellentét még sem létezik soha, mivel ugyanazon Isten adta az ész világot az embernek, ki a titkokat kinyilatkoztatja és a hitet szívünkbe önti, Isten pedig önmagát meg nem tagadhatja, sem az igazság az igazsággal nem ellenkezhetik. Az ellenkezésnek üres látszata pedig főképp abból származik, hogy vagy a hitágazatokat nem az egyház tanítása szerint veszi és értelmezi valaki, vagy a pusztá vélemények koholmányait az ész nyilatkozata gyanánt tekintik.” Ez utóbbi szavakból kitínik, hogy a hit és ész közötti ellenkezést csak azok kürtölik, kiknek tudomány minden eszme, minden rendszer, jó vagy rossz, igaz vagy téves, — kik előtt tudomány az észnek minden nyilatkozata, akár fény az, mely megvilágosít, akár sötétség, mely megvakít, — akik tudományt tartják a véleményeket és ábrándokat, melyek csak akkor jönnek a tudománnyal érintkezésbe, mikor ez azokat megbélyegzi és a létjogosultság teréről számúzi. Mely bölcsesség van Deutinger kijelentésében (Renan u. die Wunder 53.), midőn azt írja: „Ha a tudomány — pedig az igazi, a nemes tudomány az égnék szülötte, mint maga az ész — hitellenesen lép föl, ezt nem azért teszi, mintha a hit és tudomány teljességgel nem volnának összeegyeztethető, hanem mivel önmagától és valódi elveitől eltért, vagy pedig még el sem jutott azok ismeretére; aki azt mondja, hogy tudunk a hitet, és hogy higgyünk, a tudományt kell feláldozni, az helytelen fogalommal bír a hitről és tudásról is, mert, ha a tudomány a hitnek ellenmond, ezt nem tudományos alaposágból teszi s nem a tudomány van harcban a hittel, hanem a tudatlanság a tudományossággal.”

A hitnek van még egy kívánalma, melyet az ész isteniesítők merésznek tartanak s egyenesen vissza is utasítanak és ez az, hogy a hit oly dolgokat is ad előnkbe — ezek a hittitkok, — melyek az ész fölött vannak s melyeket az ész éppen azért meg nem foghat. Vajjon a hit e kívánalmát tekintve nem ellenkezik-e a hit az ésszel? Kimondhatjuk, hogy a hittitkokban, melyek az ész fölülmulják, az ész soha sem képes valódi bennső ellenmondást fedezni föl. Titok az emberre nézve oly igazság, melynek megítélésénél, éppen mert esze fölött van, halandónak csupán saját belátásából semmi bizonyossága sincs, sem mellette, sem ellene s azért annak elfogadására egyedüli indítók a titkok kinyilatkoztató Isten tekintélye, de ellenkezést a hit és ész között akkor okozna, ha észellenes volna, az ész törvényeinek ellen mondana. A hittitkok azonban az ész törvényei fölött vannak; tehát sem ezekkel, sem magával az ésszel nem ellenkezhettek. Avagy minden ellenkezik az ésszel, amit meg nem foghatok? Ki fogta föl valaha, hogy miképpen hat lelünk testünkre; pedig a hatást tagadni nem lehet, mert lépten-nyomon tapasztaljuk: az érzelem kiül az arcra is és a test beteges elváltozásai a lelki állapotokat vonják maguk után; ki fogja föl, miképp hathat gondolatom, akaratom az anyagra; pedig e tényt lát-

juk: föl akarom emelni kezeimet s már fölemelkedik. — Tehát a titok esz-föltéttségéből észellenességre követhetetlen nem lehet. E kettő össze nem zavarandó. Leibnitz is int erre: „Soha sem kell felejtetni, mondja ő, a különbséget a között, ami az ész fölött és a között, ami az ész ellen van; mert a mi az ész ellen van, az a föltétlenül bizonyos és multhatatlanul szükséges igazságok ellen van; ami pedig az ész fölött van, csupán azzal látszik ellenkezni, a mit tapasztalni szoktunk.”

A hittitkoknál is látom, hogy hinnem lehet, sőt kell is, mert meggyőződhetem arról, hogy Isten szözlött s ahhoz ennél több nem is kell, de tiszta belátásom nincs abba, amit Isten mondott. Elégendő okom van hinni, de nem látom be azt, amit hiszek, azért is a szabad akarat ténye a hit s érdem is Isten előtt az Isten szavának hívó lélekkel való elfogadása. A kis gyermeknek nincs-e oka azt hinni, amit az ő anyáskája mond, jóllehet be nem lát abba, amit hall s azért jutalmul forró esőket nyom a jó anyamagzatának homlokára, ki nem tűz össze az ő intó szavaival. Mi pedig Istennek kis gyermekei vagyunk minden korban, s mivel azt hisszük, amit sem érzekelni, sem belátni nem vagyunk képesek, azért oly érdemes a hit Isten előtt. „Boldogok, akik nem láttak és hitték”, — e szavak minden keresztényre vonatkoznak — mert, amit látunk hinni nem érné, azért mondogatja a boldogok albumába felvett Hofbauer Kelemen: „Ha szent hitünk titkait nyitott szemekkel láthatnám, behunyám szememet, hogy a hit érdemétől meg ne fosztassam.”

A hittitkok ellenségeinek az a nagy hibája, hogy a valót, az elfogadhatót az érzéki észleletekkel, a tapasztalat természetes hatáiraival veszik körül s így azután mindaz, amit megmarkolni nem lehet, elvetendőnek és észellenesnek tűnik föl előttük, pedig tudhatnák, hogy a természetfölöttinek nincs természetes mértéke — minden dolognak a maga természetéhez illő mértéke van; — avagy ki hallotta, hogy a folyadékot méterrel, vagy a tért kilogrammalmérjék? Azt is figyelembe vehetnék, hogy sok dolog gondolható, anélkül, hogy látnák; nem gondolhatom-e pl. a történeti előadásainak alapján nemzeti küzdelmünk 48-as eseményeit, pedig én ugyan nem láttam; a rövidlátó nem hiszi-e el a távolabb látónak, hogy a léghajó jár a magasban; ha nem látja is azt; a vak elhiszi az épszemének, hogy az eléje terített térkép városokat, hegyeket, folyamokat ábrázol, pedig nem látja s még megérintéssel sem érzi azokat; az is elhiszi, hogy létezik Róma, Páris, London, ki soha sem volt ott, szóval a mindennapi életben nincs-e sok, amit nem értünk vagy nem fogunk érteni és mégis elfogadjuk, sőt a gyakorlati élet céljaira felhasználjuk. Ez az eljárás teljesen ésszerű. Miért nem eszelkednénk még észszerűbben, ha Istennek hiszünk, mikor még bizonyosabbak lehetünk itt, mintha érkeinkkel győződhettünk volna meg a dologról. Azért mondatja az imént említett Hofbauer Kelemen, a falon függő képre mutatva: „Jobban hiszem a Szentháromságot, mint azt, hogy ezen kép a falon függ, mert érkeim megcsalhatnak, de Isten nem.” Tehát bizvást kimondhatjuk, hogy bár a titkok, melyet a természetfölötti világ köréből jelentett ki maga Isten, el nem képezhetjük, de ez útját nem állja annak, hogy azt, amit a hit közöl, legalább létezőként fogadjuk el.

M. T. H. Megjegyezhetjük az elmondottakból, hogy a kinyilatkoztatásban maga a tanító Isten szól hozzánk és a közléssel szemben kötelességünk e szöve foglalható: hinni. Igaz ugyan, hogy

e szó ellen lázad föl manapság az ember büszke természete és a föltélenül hívást az észre nézve éppen természetellenesnek, megalázónak tartja s nyíltan vagy burkolva, leplezetlenül vagy leplezve, határozottan vagy a tények — helyesebben — a nem eszelekvés terén ezzel egyértelműen hangoztatja, hogy a hit a tudásnak, a szellemi életnek megölője. Lépten-nyomon tapasztaljuk ugyan, hogy a felvilágosodás hangzatos frázisának csengése mellett sok emberre már egészen idegyszerű, ha valaki hitről, ennek titkairól és az ezeknek fogalmában rejlő nem tudásról beszél, mintha bizony a nemtudás egészen elenyészett volna a világról, pedig a mindennapi életben a tudományokkal komolyan foglalkozóknak jól ismert útítársuk a hit, a titok, a nemtudás. A tudományos tapasztalás kétség kívül nem helyezheti, hogy a földtan a föld titkairól, a táveső az ég rejtettebb dolgairól beszél, melyekről ma is kevés a tudás. Ime, mi ismeretesebb, mint az anyag, erő, delezesség, villanyosság, fény, ezek mind léteznek, foglalkozunk velök, de ki mondja meg pontosan, hogy mik ezek. Az ember testből és lélekből áll, de miként vannak ezek egy természetű, egy személyű egyesülve, ki tudná megmondani. A mi számításunk szerint a fény érzetének ébresztéséhez 400—800 billió rezgés szükséges második perenteként, de vajon az a híres józan ész-maga beláthatja-e, hogyan lehet ezt a számúriást egy másodpercbe belegyúrni. Azok a szép hangok, akkordok, melyek a művészi kezek mellett ama zongora elrejtett számtalan számu rezgéseinek eredményei, kellemes érzelmeket ébresztenek bennünk, de eddig még senki sem mondta meg, hogyan változnak át a rezgések kedélyünket nemesítőleg fölemelő dallamokká. Azért egy természetűdős, Ulici (Isten és a természet 1866. 9 l.) — pedig megjegyzem, hogy a természetűdősök körében ott, a hol az ész győgsége forog kérdésben, nem népszerű az öszintesség — oda nyilatkozik, hogy „ha a természetűdősökből csak azt tartanók meg, amit tudunk s mindazt elvetnök, amit benne hinniünk kell, akkor vajmi kicsire zsugorodnék össze a tudomány.”

Világos ezekből, hogy a titkok a tapasztalati tudományok férfaira nézve is a rendes ismerősök közé tartoznak. Ha pedig a természetnek, eszünk számára beirt eme nagy könnynek olvasásával csak annyira vagyunk, akkor ki esodákozhatik azon, ha Istennek közvetlen nyilatkozataiban is foglaltatnak az ész képességet meghaladó igazságok, titkok melyekkel szemben illik az emberhez a szelid megadás, hogy ha nem is tudja meg, hogy mik, de megtudja, hogy vannak.

Fölírhadjuk a fölolvastottakból, hogy ha ilyen a keresztény hit, mely civilizált emberekké tesz minket, akkor igazán megérdemli, hogy gyakran, bár rövidke időre, bárki szöbe álljon azzal s önmaga gondolkozzék fölöle; szép kell, hogy legyen a hitnek kertje, melyből az emberiség disze-virága fejlődött, s melyből kibontakozott egy az ó-koriakhoz nem is hasonlítható civilizáció. És ezt annál inkább hangoztatjuk, mert a vallási titok az igaz vallás szükséges kelleke, hiszen a valláshoz oly Isten kell, kit a szív imádhathat; pedig az oly Isten, kit az ember eszével kigondolhat, véges mértékűvel megmérhet, az nem az imádságra méltó nagy, örök Isten, a telhetetlen szívnek oly tetheetlen Isten nem kell, aki nem tudna az arasznyi ész által is kitalálható igazságnál mélyebbet jelenteni ki s többet nem tudna közölni annál, mit ember is fölfoghat. Ha titok nincs, akkor az Isten ember által is kigondolható, az ember saját műve ő, ki előtt pedig meg nem hajol. Pusztán emberi alkotás a vallás terén az emberi méltóság lealázása;

azért van szükség az isteni vallásban titokra, hogy ezekben nyilatkozzék meg a végtelen, felfoghatlan istenség jellege; a titokban lezsalál a végtelen, hogy fölemelje a véges szellemet és a maga látókörébe juttassa, nagyobb tért nyit az ész szabad szemlélődésének, csak azt kövte ki, hogy Ő maga legyen a tudás teljessége, Ő a középpont, melytől el ne térjen, ha a tévelyek honába száműzve lenni nem akar, hanem Ő belőle éljen a tudás, mint Tárkányi költői lendülettel írja:

„Kimeré Isten a tudás határait
S embertől elfodé fonséges titkait.
A megadás szelid nyomán
Kél a valódi tudomány.”

Az ész csak ész legyen, a hit fonnebb álljon, hogy minket magához fölemeljen; erre az élet változó perceiben oly sokszor szükség van, hiszen a szív kedélyi világa olyan, mint a tenger fölszine: majd sima, mint a tükör, majd pedig óriási hullamokat ver föl; egyik percben az ég tiszta derűjével mosolyog a külvilág felé, a másikon már a gondok komor felhői borítják el s annyi indulat és szenvedély vihara töri meg o hajtott esendjét. Ilyenkor szólunk a hithez:

„Ha ránk szakadnak a sors üldözései
Viselni békén vad csapásait,
Lelket te adsz: a jámbor csüggedőre
Védül kitarván mentő szárnyaid.

Te nyugtatod meg keblünket,
Ha a gonoszság fényben ünnepel;
S a szíz erény a gögtől eltörpva
Kín s fájdalom közt porban vérzik el.”

Kiadóhivatali üzenet.

L. F. úrnak Felvinc. A két közlés díja összesen 4 korona.

Pályázatok.

— *A deményházi* (Marostorda várm.) róm. kath. iskolaszék, a f. év dec. hó 19-iki határozata kapcsán a kántortanítói állomásra pályázatot hirdet.

Szolgálati pragmatika: osztatlan iskolában tanítani, ismétlősöket vezetni. A hit és erkölcsi órák alatt a fegyelemre felügyelni. Minden kántori funkciót végezni és a faskolát gondozni. A buzaházi filiális egyházban a szt. Rózsafüzér előimádkozása mellett a kántori teendőket teljesíteni.

Tiszteletes lakás, konyhakert és gyümölcsösön kívül javadalom: A hitközségtől kepe megváltási címen, havi előleges részletekben: 560 korona; faátalányra: 60 kor. — 6 bold, 1578 □-öl szántó és kaszáló katasztr. hozama: 17 kor. 80 fil. Regale kárt, kamatból: 4 kor. — Püspöki segély: 25 kor. Szent mise alapítványokból: 82 kor. 44 fil. Stoldalj minimális árban: 40 kor. — Buzaházáról a hívektől 25 n. véka törökbuza, á: 1 kor. 60 fil. = 40 kor. Államsegély: 236 korona. Törvényes ötödéves szolgálati korpótlék. A dalárda sikeres vezetése s a szövetkezetben vállalandó szolgálatért mellékjövédlem biztosítatik.

Okleveles pályázók fölszerelt kérvényeiket 1906. évi január hó 8-ig (jan. hó nyolcadikáig) a róm. kath. iskolaszéki elnökhöz küldjék. Választás aznap d. u. 2 óraker. Személyes megjelenés szükséges. A Királyhágon tül kántortanítói képezdekben oklevelet nyert pályázók kérvényére nem reflektálok.

Az állás a főpásztori kinevezés után azonnal elfoglalandó. Posta: helyt.

1—1
Gegő György
plebános, iskolaszéki elnök.

— *A felvinci* róm. kath. kántori állomásra ezennel pályázatot hirdetek.

A javadalmazást képezi: a) a kántori és tanítói földék után haszonbér 502 kor., b) kepe 30 kor., c) stóla mintegy 15 kor., d) Vízkeresztkor mintegy 25 kor., e) 75 □-öl zöldsés kert évi haszna 20 kor., f) 425 □-öl szőlő terület haszna 20 kor., g) egy jó karban lévő 2 szobás lakás, földszint, 1 pincelakás. Összesen 610 kor.

Kötelessége: a kántori teendők és a kapcsolatos tankötelesek ének tanítása, hetenkint 2 órában.

Pályázhatik nyugalmazott okleveles kántor-tanító, képezdét végzett fiatal ember is.

Pályázati határidő 1906. február 1-je.
2—1.

Lőrinc Ferenc
r. kath. lelkész.

A Liniment. Capsici comp.,
a Richter-féle Horgony-Pain-Expeller
pótléka.

Ezen elismert kitűnő és fájdalomcsillapító, bedörzsöléssel használt készítmény bevariasánál, — a mely minden gyógy-szerterében kapható, — mindig figyelemmel legyenek a „Horgony” védjegyre, és a Richter-czékre.

Tüdőbajt,
köhögést, elnyá/kasotást, erős
meghűlést gyógyít!

Halápi-féle
Hársia-szörő

! egy üvege ára 5 korona

Kapható:
„Angostol-nyóvászertárban”
Epost. Jozsef-körút 63 sz.

TARTOS SZAGTALAN SZÖRŐ SZARAD

Csakis Christoph-féle lakot kérjünk!

AVALÓDI

Christoph-Lak,
A LEGJOBB MAZALÓ ANYAG A PADLÓKRA

A szoba azonnal használható

Lehetővé teszi, hogy a szobák mazolás alatt is használtassanak, mivel a kellemetlen szag és lassú, ragadós száradás, mely olajfestéknek és az olajlakknak sajátja — elkerültetik. E mellett használatra olyan egyszerű, hogy kiki maga végezheti a mazolást. A palló nedves tárggyal feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell különböztetni

szinezett szobapalló fénymázt, sárgásbarnát és mahagonbarnát, mely akáresak az olajfesték födi be a padlót s egyúttal fényt is ad. Ezért egyaránt alkalmazhat régi és új pallóra. Teljesen beföd minden foltot, korábbi mazolást, stb. van azután

tiszta fénymáz (szinezetlen) új pallóra és parkettra: mely csupán fényt ad. Különösen parkettra és olajfestékkel már bemázolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennélfogva nem födi el a famustrát.

Postacsomag, körülbelül 35 négyszögömeter 2 közép nagyságú szobára való) 5 frt. 90 kr. vagy 9¹/₂ márká.

A közvetlen megrendelések minden városban, ahol raktáron vannak ide küldendők. — Minta mazolások és prospektusok ingyen és bérmentve küldetnek. A bevariaslásnál tessék jól vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok felé utánozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a célnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc

a valódiszobapadló fénylakk feltalálója
és egyedüli gyártója

== FÖRAKTÁR: ==

DAHINTEN VIKTOR
vaskereskedésben GYULAFEHÉRVÁRT.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a szabd. Hatlyú gyógyszerár által Majna Frankfurt.

A kinek

eladó **birtoka** van, vagy a ki **birtokot** venni szándékozik, vagy ha eladásra szánt

könyvtára, irodalmi műve, zene eszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képe, szobra,

fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más eszköze

van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS**-ben, mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében igen nagy számban forog közkézen.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.Első orszá-
gos műfes-
tészeti és
iparműve-
szeti intézet.
Alapított
1887-ben**Olajba oltárkép**

Egy életnagyságú arckép, mert örök beese van és egyszersmind szabadisz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándékol szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e

Nagysága 25×32 35×45 55×65 65×80 75×110 85×125 100×150

**Poichromozott fa-szobrok,
aranyozott széll**magas cntm. 50 70 90 100 125 160 180 220
korona 25— 40.— 55.— 70.— 100.— 125.— 170.— 200.—magas cntm. 50 70 90 120 140 150 160 170 180 200
korona 30.— 40.— 50.— 100.— 135.— 150.— 170.— 185.— 240.— 300.—**BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY**

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bitoros hercegprimás úr ő eminenciája 67,898. szám allatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stíluszerint, gipsz-márvány (stucco), kereszték aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegé- nyebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtának****Egészen ingyen**● **zománczozott edényt** nem kapnak sehol, de **6** főzőlábast és **6** főzőfazekot különféle nagyságban **12** darabot 1 frt. 75 kr.-ért én szállíthatok. Ingyen esomagosolás utánvétel mellett.● **A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.**

● — Árjegyzéket ingyen küldök. —

● **Kohn, gyáriraktáros, Budapest.**● **VI. ker., Csengeri-utca 51.**Hirdetések jutányos árban felvételnek
e lap kiadóhivatalában.**ANGSTER JÓZSEF és FIA**pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár****PÉCSETT.**

Alapított 1867.

**Két arany, egy ezüst es egy nagy milleniumi
eremmel kitüntetve.**Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom ned-
vessége** mines befolyással reájuk.Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzle-
letünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.Raktáron kitűnő hangú **harmoniumok minden
nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).Mindennemű **javitásokat, hangolásokat és át-
építéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☉ Villamos világítás. ☉ Fürdő.

Telefon. ☉ Társas kocsí. ☉ Kitűnő konyha. ☉ Valódi borok.

Kőbányai sör. ☉ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.